

การพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสานรายวิชาสำหรับนักศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
The development of Competency Based Instructional Model :
Combine Courses for Faculty of Education' students
Bansomdejchaopraya Rajabhat university.

บ้งอร เสรีรัตน์¹

Bung-on Sereerat¹

Received: February 21,2021 Revised: May 31,2021 Accepted: June 8,2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสานรายวิชาสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสานรายวิชาตามเป้าหมายของรายวิชา คือ สมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชน กลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เป็นนักศึกษาสาขาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาชั้นปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจิตวิทยา สังคมและชุมชน และวิชาพลวัตกลุ่มและการทำงานเป็นทีม จำนวน 64 คน การดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสานรายวิชาและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การทดลองและศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสานรายวิชา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือคู่มือ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และประเด็นในการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะหสามเส้า (Triangulation method)

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสานรายวิชา มี 4 องค์ประกอบคือ แนวคิด จุดมุ่งหมาย กระบวนการจัดการเรียนการสอน และผลที่ได้รับจากรูปแบบ
- 2) นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีสมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชนหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การเปิดใจพร้อมประสานความคิดเห็นที่แตกต่าง การรักษาความสัมพันธ์อันดี การแก้ปัญหาอย่างสันติ และทักษะการเก็บข้อมูล

คำสำคัญ : รูปแบบการเรียนการสอน สมรรถนะ

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

¹ Corresponding author Email: onbsru@hotmail.com

Abstract

The purposes of this study were to develop competency based instructional model : combine courses for Faculty of Education' students Bansomdejchaopraya Rajabhat university and to study the result of instructional model , team working about community learning competency .The participants included 64 Psychology students in Faculty of Education Bansomdejchaopraya Rajabhat University .The research consisted of 2 stages : 1) the instructional model and research tools development stage and 2) the experiment and study of the results stage. Research instrument were handbook , observation form , in-depth interview form and focus group guideline. Content analysis was used to analyze qualitative data .Triangulation analysis was used to check accuracy. Research results revealed that

1) Competency based instructional model : combine courses consisted of 4 elements : principles, objective, processes, and result

2) The team working about community learning competency of Faculty of Education's students Bansomdejchaopraya Rajabhat University after use Competency based instructional model : combine courses were higher than before use Competency based instructional model : combine courses especially leadership , responsible for duties and assignments , open mind and merge different ideas , maintain good relationship , solve the problem peacefully and data collecting skills.

Keywords : Instructional model , Competency

บทนำ

สังคมปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย หลายคนเรียกว่าเป็นสังคมวุ่นวาย สับสน ไม่นั่นอน ไม่น่าไว้ใจ เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ และเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อกับบุคคลทุกวงการ ทุกอาชีพ ทุกภาคส่วน ในหลายมิติ ในส่วนการจัดการศึกษาก็ได้รับผลกระทบอย่างมากมายเช่นกัน โดยเฉพาะผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลง และปรับบทบาทตลอดจนเป้าหมายในการจัดการศึกษา และการปรับแนวทาง และเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนของครู เพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงเนื้อหาและข้อมูลได้ง่าย และรวดเร็ว การเรียนรู้เนื้อหาจากครูโดยวิธีเดิมที่ใช้อยู่คือการบอกเล่า ถ่ายทอดความรู้จึงจำเป็นน้อยลงเพราะไม่สามารถถ่ายทอดข้อมูลที่มีมากมาย และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ทัน แต่สิ่งที่โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนคือการเตรียมพร้อมสื่อ และแหล่งเรียนรู้ในการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สะดวก ส่วนผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นการพัฒนา “ทักษะกระบวนการ” ที่จะต้องใช้ในการจัดการกับข้อมูลมหาศาลให้มีความหมาย และนำไปใช้ประโยชน์แก่ชีวิตของตนในการจัดกิจกรรมและสถานการณ์ ที่ช่วยเพิ่มสมรรถนะเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล และสมรรถนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาทิ ความเป็นพลเมืองโลก ทักษะข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural understanding) การเป็น

พลเมืองดิจิทัล (Digital citizen) และทักษะสำคัญที่ต้องใช้ในยุศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562 ข)

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมาของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาซึ่งเป็นคณะกรรมการระดับชาติที่ตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2560 เพื่อทำหน้าที่ในการศึกษาข้อมูล จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย และยกร่างกฎหมายที่จำเป็นพบว่าการศึกษาไทยมีปัญหาในระดับวิกฤตอย่างยิ่งยวดเพราะมีปัญหาที่รุนแรงมาก สลับซับซ้อน และฝังลึกในระบบทำให้ยากแก่การแก้ไขในทุกกระดับ และเมื่อเทียบกับผลการจัดการศึกษาของประเทศต่าง ๆ พบว่า คุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศตกต่ำมาก สำหรับระดับอุดมศึกษานั้นไม่สามารถแข่งขันได้ในวงการการอุดมศึกษาโลก ที่สำคัญคือแม้ว่าปัญหานั้นจะมีความรุนแรงปานใด แต่จากข้อมูลพบว่าผู้ที่เกี่ยวข้องยังไม่ตระหนักในความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้เสนอแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาทุกระดับ หลายประการทั้ง การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ การปฏิรูปการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพครู และอาจารย์ การปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 การปรับโครงสร้างของหน่วยงานในระบบการศึกษา และการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัล ในส่วนการปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 นั้น มีข้อเสนอให้มีการปรับหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ เน้นการบูรณาการเนื้อหาและส่งเสริมการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้สู่การใช้ในชีวิตจริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562 ก)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ถึงการให้ความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน เพราะการพัฒนาสมรรถนะนั้นเน้นการนำสิ่งที่เรียนรู้แล้วไปขยายสู่การนำไปใช้ โดยการเชื่อมโยง บูรณาการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมรอบตัว บริบท ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิต ซึ่งส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก เรียนรู้ด้วยความหมายและส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสำเร็จในอนาคตมากกว่าการเรียนรู้เพียง เนื้อหา และทักษะ โดยไม่เชื่อมโยงสู่การนำไปใช้ (Kenya institute of curriculum development, 2017) นอกจากนี้ในส่วนของ Organisation for Economic Co-operation and Development : OECD (2018) ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง โดยได้กำหนดสมรรถนะสำคัญ (OECD Key competencies) ขึ้น เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญในการใช้ชีวิตในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลง และไม่แน่นอน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้ใช้ความรู้ในบริบทต่าง ๆ โดยการจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในสถานการณ์จริง ผ่านงาน บริบทรอบตัว และประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นเป้าหมาย โดยมุ่งพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการใช้ชีวิต เป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เป็นการเรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้งานได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้เพื่อใช้ประโยชน์ ไม่ใช่การเรียนเพื่อรู้เท่านั้น การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเน้นการปฏิบัติโดยมีชุดของเนื้อหาความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ จึงทำให้สามารถลดเวลาเรียน ลดเนื้อหาที่ไม่จำเป็นทำให้ผู้เรียนมีเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และมีโอกาสได้ฝึกฝนการใช้ความรู้ในสถานการณ์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญ เป็นการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ

ปฏิบัติงานใดงานหนึ่งจะได้รับการนำไปใช้เพื่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน (ทีศนา แคมมณี, 2561) สำหรับ O'Sullivan and Bruce (2014) ได้กล่าวถึงลักษณะของการเรียนการสอนฐานสมรรถนะว่าเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาในเชิงการนำไปใช้จริง โดยเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้เพื่อทำอะไรได้ (Can do) มากกว่าตัวความรู้ โดยการสอนจะต้องมีการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่หลากหลายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอีกทั้งมีความเฉพาะเจาะจงในการจัดให้มีการช่วยเหลือสนับสนุนและให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้สามารถก้าวหน้าไปตามเส้นทางการเรียนรู้ของตนเอง (Own pace) อีกทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง และพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง สำหรับรูปแบบ/วิธีการ/แนวทางการเรียนการสอนสำคัญในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ได้แก่ การสอนที่บูรณาการข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary learning) การเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative learning) การสอนที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Reciprocal teaching) การอภิปราย (Discussions) การทำโครงการเป็นกลุ่ม (Group projects) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential learning) การเรียนรู้ผ่านปัญหา (Problem based learning) การเรียนรู้จากกรณีศึกษา (Case studies) สถานการณ์จำลอง (Simulations) และการนำเสนองาน (Presentations) (Vikaspedia, 2020)

คณะครุศาสตร์เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีการกิจสำคัญในการพัฒนาครูของประเทศให้มีคุณภาพ ทั้งให้นักศึกษามีความเป็นครู มีความรอบรู้ ทันสมัยก้าวทันความเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญคือมีสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอน ในการพัฒนานักศึกษาคู่นั้นมีความมุ่งหวังให้นักศึกษาคูสามารถจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนอันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาวิกฤตอย่างยั่งยืนของการศึกษาดังกล่าวแล้วข้างต้น ในการพัฒนานักศึกษาคูให้เป็นผู้มีสมรรถนะนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องมีแนวทาง/รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สามารถพัฒนาสมรรถนะได้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมผสานขึ้น โดยกำหนดให้เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีลักษณะเด่นสำคัญ 3 ประการคือ 1) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีการพิจารณาเลือกรายวิชาต่าง ๆ อย่างน้อย 2 วิชาที่มีคำอธิบายรายวิชา/เนื้อหาสาระที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันมาผสมผสานและจัดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเกิดผลดีทำให้นักศึกษาเรียนรู้อย่างมีความหมาย ใช้เวลาในการพัฒนาสมรรถนะผ่านสถานการณ์การนำความรู้ไปใช้ได้มากขึ้น และลดการเรียนรู้เนื้อหาสาระที่ซ้ำซ้อน 2) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการผสมผสานความรู้ เชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและสถานการณ์ปัญหาในชีวิตจริง และ 3) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่นำแนวคิดสำคัญมาใช้ได้แก่แนวคิดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเชิงรุก แนวคิดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ (Experiential learning) ที่เน้นการสร้างประสบการณ์รูปธรรม (Concrete experience) การสะท้อนและสังเกต (Reflective observation) การสรุปความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม (abstract conceptualization) และการใช้ในสถานการณ์ใหม่ (Active experimentation) (Kolb, 1984) แนวคิดการเรียนรู้แบบลึก (Deep learning) ที่เน้นการสร้างแรงจูงใจภายใน การมีส่วนร่วมในการศึกษาผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ค้นคว้าอย่างลึกซึ้งทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจ และนำไปใช้ได้จริง (Biggs and Telfer, 1987) และ แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative learning) ที่เน้นการร่วมกันเรียนรู้ของสมาชิกในกลุ่ม การมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด มีการสนับสนุนข้อมูล และพลังให้แก่กันและกัน มีการพึ่งพากันและกัน มีปฏิสัมพันธ์กันในทางบวก และร่วมกันวิเคราะห์กระบวนการทำงานกลุ่ม (Botha, 2020) นอกจากนี้ได้นำระบบ หลักการ แนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของ Joyce and Weil (1986) ที่กล่าวถึงหลักการพัฒนารูปแบบการสอนว่าในการพัฒนารูปแบบ

นั้นจะต้องมีทฤษฎีรองรับ มีการนำรูปแบบนั้นมาทดลองใช้ในสถานการณ์จริง และนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้มาปรับปรุง ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และนำแนวคิดของทศนา แคมมณี (2550) เกี่ยวกับแนวคิดการกำหนดองค์ประกอบและแนวคิดการจัดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนมาใช้ด้วย

ผู้วิจัยคาดว่าลักษณะสำคัญดังกล่าวจะทำให้รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวเป็นนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมที่คณาจารย์คณะครุศาสตร์เลือกใช้ในการพัฒนานักศึกษาครู ซึ่งจะส่งผลใน การพัฒนานักศึกษาคณะครุศาสตร์ให้เป็นผู้มีสมรรถนะ ที่สำคัญคือการนำนวัตกรรมนี้ไปใช้กับนักศึกษาครูนอกจากจะช่วยพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครูให้มีสมรรถนะแล้ว ยังเป็นแบบอย่างการจัดการเรียนการสอนที่นักศึกษาได้สัมผัสโดยตรงด้วยตัวเอง เป็นประสบการณ์ตรงที่มีความหมายต่อนักศึกษาครู ทำให้เกิดความตระหนักใน การจัดการเรียนรู้ที่มีความหมายและตระหนักในการพัฒนาสมรรถนะแก่ผู้เรียนในลักษณะที่ตนเองเคยได้สัมผัส ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากในอนาคตของการศึกษาของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมรายวิชาสำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมรายวิชาตามเป้าหมายของรายวิชาคือสมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมรายวิชาสำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และเพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมรายวิชาตามเป้าหมายของรายวิชาคือสมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชน โดยมีวิธีการวิจัยใน 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมรายวิชา และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมรายวิชา และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ

ในการดำเนินการในครั้งนี้ ได้ดำเนินการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1 เป็น อาจารย์ผู้สอนในคณะครุศาสตร์ซึ่งมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2 และ ท่านที่ 3 เป็นนักวิชาการที่มีประสบการณ์ในการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยในขั้นตอนนี้ประกอบด้วย

1) ร่างรูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมรายวิชา เป็นเอกสารเสนอรายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมรายวิชา ใน 4 องค์ประกอบคือแนวคิด จุดมุ่งหมาย กระบวนการจัดการเรียนการสอน และผลที่ได้รับจากรูปแบบ

2) คู่มือประกอบการใช้รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสม

รายวิชา เป็นเอกสารแนวทางการทำงานที่ประกอบด้วย 1) คำชี้แจง 2) รายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสานรายวิชา 3) แนวการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสานรายวิชา ซึ่งมีรายละเอียดสำคัญได้แก่ (1) จุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะทั้งจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะรวบยอด และจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะย่อย (2) รายการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะสำคัญที่จำเป็น (3) งานการเรียนรู้ (learning task) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะย่อยที่กำหนดผ่านกิจกรรม สื่อ และสถานการณ์ต่าง ๆ (4) แนวทาง และเครื่องมือในการประเมินผลเพื่อพัฒนา (formative assessment) ในระหว่างทำกิจกรรมตามงานการเรียนรู้ และแนวทาง และเครื่องมือการประเมินผลรวบยอด (summative assessment) เพื่อประเมินสมรรถนะตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะรวบยอด

3) แบบสังเกตพฤติกรรม เป็นแบบบันทึกข้อมูลพฤติกรรมของนักศึกษาเกี่ยวกับ ลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่แสดงสมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชนที่เกิดขึ้น ในประเด็นเกี่ยวกับ ความเป็นผู้นำ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การเปิดใจพร้อมประสานความคิดเห็นที่แตกต่าง การรักษาความสัมพันธ์อันดี การแก้ปัญหาอย่างสันติ การวิเคราะห์กระบวนการทำงานร่วมกัน การวางแผนการทำงาน การจัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลพฤติกรรมบุคคลในชุมชน และทักษะการสรุปและนำเสนอข้อมูล

4) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ สมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชน ในประเด็นเกี่ยวกับ ความเป็นผู้นำ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การเปิดใจพร้อมประสานความคิดเห็นที่แตกต่าง การรักษาความสัมพันธ์อันดี การแก้ปัญหาอย่างสันติ การวิเคราะห์กระบวนการทำงานร่วมกัน การวางแผนการทำงาน การจัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลพฤติกรรมบุคคลในชุมชน และทักษะการสรุปและนำเสนอข้อมูล

5) ประเด็นการสนทนากลุ่ม เป็นประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับสมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาพูดคุยเพิ่มเติม เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ชัดเจนเพิ่มขึ้น และใช้ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

6) แบบประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเอกสาร 3 ชุดคือ 1) แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสานรายวิชา 2) แบบประเมินคู่มือประกอบการใช้รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสานรายวิชา และ 3) แบบประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และประเด็นการสนทนากลุ่ม โดยในแบบประเมินได้กำหนดประเด็นย่อยเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาในแต่ละประเด็น และ คำถามปลายเปิดให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น /ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติม

วิธีการดำเนินการ

การดำเนินการในขั้นพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสานรายวิชา และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้แก่ แนวคิดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเชิงรุก แนวคิดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ (Experiential learning) แนวคิดการ

เรียนรู้แบบลึก (Deep learning) แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative learning) และ หลักการ แนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

2. พัฒนาร่างรูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมรายวิชา และนำร่างรูปแบบฯ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุง

3. จัดทำร่างเครื่องมือในการวิจัย ทั้งคู่มือประกอบการใช้รูปแบบ ฯ และเครื่องมือในการเก็บ ข้อมูล และ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณา และนำข้อเสนอแนะ และข้อสังเกตของผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัย

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. พิจารณาข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านเกี่ยวกับความเหมาะสมของ ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ที่กำหนด ในแบบประเมิน และนำมาหาค่า IOC ในแต่ละประเด็น โดยนำประเด็น ที่มีค่า น้อยกว่า 0.50 มาปรับปรุงให้เหมาะสม

2. พิจารณาข้อมูลที่เป็นข้อเสนอแนะ/ข้อสังเกตเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญ

3.2 ขั้นตอน และศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมรายวิชา

ในขั้นตอน และศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสม รายวิชา นี้ผู้วิจัยออกแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบ ก่อนหลังการทดลอง (One group pretest - posttest design) รายละเอียด มีดังนี้

3.2.1 นักศึกษาที่ร่วมทดลอง และและนักศึกษาที่เก็บข้อมูล

1. นักศึกษาผู้เข้าร่วมการทดลองเป็นนักศึกษาสาขาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาชั้นปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจิตวิทยาสังคมและชุมชน และวิชาพลวัต รกลุ่มและการทำงานเป็นทีม จำนวน 64 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. นักศึกษาที่ให้ข้อมูลก่อน และหลังทดลอง จำนวน 18 คน เป็นนักศึกษาที่ เลือกจากการพิจารณาผลการเรียนในปีที่ผ่านมา ดังนี้ 1) ผลการเรียนระดับสูง (เกรดเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไป) 2) ผลการเรียนระดับกลาง (เกรดเฉลี่ย 3.00-3.50) และ 3) ผลการเรียนระดับต่ำ (เกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 3.00) ระดับละ 6 คน โดยจัดนักศึกษาที่ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 9 คน และการ สทนากลุ่มจำนวน 9 คน

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้เป็นเครื่องมือที่มีการปรับปรุงตามคำแนะนำ/ ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้ว ประกอบด้วย คู่มือประกอบการใช้รูปแบบการเรียนการสอนฐาน สมรรถนะแบบผสม รายวิชา แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และ ประเด็นการสนทนากลุ่ม

3.2.3 วิธีการดำเนินการ

การดำเนินการในขั้นตอน และศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ฐานสมรรถนะแบบผสมรายวิชา มีดังนี้

1. เก็บข้อมูลสมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชนก่อนการทดลอง กับนักเรียนจำนวน 18 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 9 คน และการสนทนากลุ่มจำนวน 9 คน ในประเด็นเกี่ยวกับ ความเป็นผู้นำ การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การเปิดใจพร้อม ประสานความคิดเห็นที่แตกต่าง การรักษาความสัมพันธ์อันดี การแก้ปัญหาอย่างสันติ การวิเคราะห์ กระบวนการทำงานร่วมกัน การวางแผนการทำงาน การจัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูล พฤติกรรมบุคคลในชุมชน และทักษะการสรุปและนำเสนอข้อมูล

2. ทดลองใช้แนวการสอนที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบการเรียนการสอน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ใช้เวลาในการทดลอง 1 ภาคเรียน จำนวน 32 ชั่วโมง ในการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสานรายวิชาในรายวิชาจิตวิทยาสังคมและชุมชน และวิชาพลวัตกลุ่มและการทำงานเป็นทีมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะรวบยอดไว้ว่า ผู้เรียนร่วมกันศึกษาชุมชน พฤติกรรมบุคคลในชุมชนในประเด็นที่กำหนดโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจและรับผิดชอบ และสามารถนำเสนอผลการศึกษาข้อมูลได้ครบถ้วน มีความหมาย แตกต่าง และน่าสนใจ โดยผู้วิจัยได้ออกแบบงานการเรียนรู้ (learning task) ที่มีกิจกรรมและประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ 5 งานดังนี้ งาน 1 รู้จักชุมชน แนวทางการศึกษาชุมชนและการทำงานร่วมกันเป็นทีม งาน 2 สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลพฤติกรรม งาน 3 ออกแบบศึกษาชุมชน งาน 4 ปฏิบัติการศึกษาชุมชน และ งาน 5 นำเสนอผลการศึกษา และในช่วงท้ายของการเรียนได้กำหนดสถานการณ์เพื่อการประเมินผลรวบยอดตามจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะรวบยอด โดยให้นักศึกษาเลือกศึกษาชุมชนที่สนใจ วางแผน และดำเนินการศึกษาเป็นกลุ่ม และนำเสนอผลการศึกษาชุมชน

3. เก็บข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบฯ และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงกิจกรรมในแนวการจัดการเรียนการสอน โดยในระหว่างการทดลองมีการสังเกตพฤติกรรม และพูดคุยกับนักศึกษาเกี่ยวกับลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่แสดงสมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชนที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงกิจกรรม โดยเฉพาะปรับปรุงเกี่ยวกับการขยายเวลาในการทำกิจกรรมการปฏิบัติ และการเพิ่มสถานการณ์การเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะย่อย ๆ มากขึ้น

4. เก็บข้อมูลสมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชนหลังการทดลองกับนักเรียนกลุ่มเดิม จำนวน 18 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 9 คน และการสนทนากลุ่มจำนวน 9 คน ในประเด็นเกี่ยวกับ ความเป็นผู้นำ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การเปิดใจพร้อมประสานความคิดเห็นที่แตกต่าง การรักษาความสัมพันธ์อันดี การแก้ปัญหาอย่างสันติ การวิเคราะห์กระบวนการทำงานร่วมกัน การวางแผนการทำงาน การจัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลพฤติกรรมบุคคลในชุมชน และทักษะการสรุปและนำเสนอข้อมูล

5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา ตรวจสอบความถูกต้อง และสรุปข้อมูล

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตพฤติกรรม สัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชน หลังจากได้ข้อมูลแล้วมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation method)

ผลการวิจัย

ผลการพัฒนารูปแบบ ฯ

รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสานรายวิชา มี จุดเด่น 3 ประการคือ 1) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีการพิจารณาเลือกรายวิชาต่าง ๆ อย่างน้อย 2 วิชาที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์มาผสานและจัดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างสัมพันธ์ ต่อเนื่องซึ่งจะเกิดผลดีทำให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยความหมายและใช้เวลาใน การพัฒนาสมรรถนะผ่านสถานการณ์การนำความรู้ไปใช้ได้มากขึ้น 2) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการผสานความรู้ เชื่อมโยงเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้

ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและสถานการณ์ปัญหาในชีวิตจริง 3) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่นำแนวคิดสำคัญมาใช้ ทั้งการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเชิงรุก แนวคิดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ (Experiential learning) แนวคิดการเรียนรู้แบบลึก (Deep learning) และ แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative learning) โดยรูปแบบ มี 4 องค์ประกอบคือ แนวคิด จุดมุ่งหมาย กระบวนการจัดการเรียนการสอน และผลที่ได้รับจากรูปแบบ รายละเอียดดังนี้

4.1.1 แนวคิด

1. การเรียนรู้จะเกิดได้ดีถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจภายใน โดยเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง มีโอกาสได้คิด สรุป และ ปฏิบัติด้วยตนเอง และ ปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น

2. ผู้เรียนจะพัฒนาสมรรถนะต่าง ๆ ได้จากการที่ได้มีโอกาสเรียนรู้เนื้อหาความรู้สำคัญที่เกี่ยวข้อง มีโอกาสฝึกทักษะย่อย ๆ และพัฒนาคุณลักษณะสำคัญจำเป็นที่เกี่ยวข้อง มีโอกาสนำเนื้อหาความรู้ ทักษะย่อย ๆ ที่ฝึกฝน และคุณลักษณะที่พัฒนาไปใช้ในการทำงาน แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่หลากหลาย โดยมีโอกาสตรวจสอบ สิ่งที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนสามารถพัฒนาเป็นสมรรถนะที่กำหนด

3. การเรียนรู้สาระที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความหมาย

4. ในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนนั้นผู้สอนมีบทบาทสำคัญอยู่ โดยต้องมีบทบาทสำคัญ 4 ประการดังนี้

1) เลือกรายวิชาในหลักสูตรที่มีความเชื่อมโยงสอดคล้องสัมพันธ์กัน

2) ออกแบบแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อการสอนที่มีองค์ประกอบสำคัญที่แสดงแนวคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ โดยทุกองค์ประกอบมีความสอดคล้อง และต่อเนื่องกัน

3) ปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ โดยผู้สอนทำหน้าที่ดังนี้ เป็นผู้แนะนำเสนอ ผู้จัดบรรยากาศ ผู้จัดสถานการณ์เพื่อการเรียนรู้ และสถานการณ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะ ผู้สังเกต ผู้ประเมิน ผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ ผู้เสริมแรง ผู้สนับสนุนพร้อมช่วยผู้เรียนตามความแตกต่างของผู้เรียน

4) สนับสนุน และ จัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนทำหน้าที่ต่างๆ ดังนี้ เป็นผู้ค้นคว้า เป็นผู้คิด เป็นผู้ปฏิบัติ เป็นผู้ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้อื่น เป็นผู้สรุปความรู้และสร้างความรู้ใหม่ เป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและวางแนวทางในการปรับปรุงตนเอง เป็นผู้ประเมินเพื่อน เป็นผู้วิเคราะห์กระบวนการทำงานกลุ่มและผลการทำงานของกลุ่ม

5) ประเมินการทำงานของตนเองในระหว่างการจัดกิจกรรมตามรูปแบบ ฯ ประเมิน สรุปองค์ความรู้สำคัญ และวางแนวทางในการปรับปรุงแนวทางการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียน

4.1.2 จุดมุ่งหมาย

เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนตามที่กำหนดในรายวิชา

4.1.3 กระบวนการจัดการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอน มี 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 การเตรียมการสอน

ในช่วงนี้ ผู้สอนออกแบบการจัดการเรียนการสอน โดยมี 6 ขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาคำอธิบายรายวิชา และผลลัพธ์การเรียนรู้ในรายวิชาที่สอน
- 2) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะทั้งจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะรวบยอด และจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะย่อย
- 3) กำหนดรายการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ/เจตคติ ที่จำเป็นต้องใช้
- 4) ออกแบบกิจกรรมและเตรียมสื่อที่เปิดโอกาสได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ร่วมกับเพื่อน ได้คิด ปฏิบัติ สรุปความรู้ และนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง
- 5) ออกแบบสถานการณ์ 3 ลักษณะ คือ สถานการณ์เพื่อการเรียนรู้ สถานการณ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะ และสถานการณ์สำหรับการประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะรวบยอด

6) ออกแบบวิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ วัดประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะรวบยอด และจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะย่อย

ช่วงที่ 2 การจัดการเรียนรู้

ในช่วงนี้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อสร้างแรงจูงใจ และเรียนรู้สาระสำคัญจำเป็น อย่างมีความหมายทั้ง ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะสำคัญผ่านสถานการณ์ เพื่อการเรียนรู้ที่สนุก มีความหมาย

ระยะที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสู่สถานการณ์จริง โดยสนับสนุนให้ผู้เรียนนำความรู้ ทักษะ คุณลักษณะสำคัญไปใช้ในสถานการณ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะหลาย ๆ สถานการณ์ โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนผ่านสถานการณ์จริงที่ยากขึ้น และซับซ้อนขึ้น ตามลำดับ

ระยะที่ 3 จัดสถานการณ์เพื่อการประเมินสมรรถนะตามจุดประสงค์การเรียนรู้รวบยอด

4.1.4 ผลที่ได้รับจากรูปแบบ

ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทั้งด้าน ความรู้ ทักษะคุณลักษณะสำคัญ และพัฒนาสมรรถนะตามที่กำหนดในรายวิชา

ผลการใช้รูปแบบ ฯ

ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม พบว่า สมรรถนะ การทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชนของนักศึกษาที่เข้าร่วมทดลองในทุกประเด็นพัฒนาขึ้น ทั้งประเด็นเกี่ยวกับ ความเป็นผู้นำ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การเปิดใจพร้อมประสานความคิดเห็นที่แตกต่าง การรักษาความสัมพันธ์อันดี การแก้ปัญหาอย่างสันติ การวิเคราะห์กระบวนการทำงานร่วมกัน การวางแผนการทำงาน การจัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูล พฤติกรรมบุคคลในชุมชน และทักษะการสรุปและนำเสนอข้อมูล โดยสิ่งที่พัฒนาขึ้นอย่างชัดเจนคือ ความเป็นผู้นำ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การเปิดใจพร้อมประสานความคิดเห็นที่แตกต่าง การรักษาความสัมพันธ์อันดี การแก้ปัญหาอย่างสันติ และทักษะการเก็บข้อมูล ดังรายละเอียดข้อมูลที่เสนอต่อไปนี้

จากการประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะรวบยอด พบว่าเป็นไปตามเป้าหมายของรายวิชาที่กำหนดไว้ว่า *ผู้เรียนร่วมกันศึกษาชุมชน พฤติกรรมบุคคลในชุมชนในประเด็นที่กำหนดโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจและรับผิดชอบ และสามารถนำเสนอผลการศึกษาข้อมูลได้ครบถ้วน*

มีความหมาย แตกต่าง และน่าสนใจ ซึ่งจากการประเมินการนำเสนอข้อมูลชุมชนของแต่ละกลุ่มนั้นพบว่าทุกกลุ่ม ออกแบบการนำเสนอได้น่าสนใจ มีข้อมูลครบถ้วนชัดเจน และร้อยเรียงข้อมูลอย่างต่อเนื่อง โดยในการนำเสนอที่แต่ละกลุ่มนำความเก่งของเพื่อนในกลุ่มมาใช้ และสามารถออกแบบนำเสนอแบบต่อเนื่องกับข้อมูลของกลุ่มอื่นด้วย ดังตัวอย่างการนำเสนอของกลุ่มที่ศึกษาชุมชนเกาะเกร็ด และชุมชนบางกอกน้อยที่ได้จัดกิจกรรมนำเสนอในลักษณะละครที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน 2 ชุมชน และเพิ่มความน่าสนใจในการนำเสนอโดยใช้เพลงช่วยสรุปข้อมูลชุมชนเกาะเกร็ด และ เปิดความคิดเชื่อมโยงสู่ข้อมูลสำคัญของชุมชนบางกอกน้อย ในส่วนการแต่งกายนั้นได้มีการแต่งกายตามเอกลักษณ์ของชุมชนด้วย

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาสาระในประเด็นต่าง ๆ ที่ครบถ้วนนั้นพบว่ามาจาก การมีทักษะในการเก็บข้อมูลต่าง ๆ มากขึ้น ความเชี่ยวชาญในการเก็บข้อมูลที่ได้รับการฝึกฝนโดยเฉพาะการสัมภาษณ์ พูดคุยแบบสบาย ไม่เป็นทางการมาก มีความมั่นใจในการลงศึกษาชุมชน โดยมีการเริ่มต้นสร้างความสัมพันธ์ มีการสัมภาษณ์ที่มีการตั้งคำถามที่เป็นธรรมชาติ และมีการปรับวิธีการตั้งคำถาม การปรับวิธีการหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้ดีมากขึ้น ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มนั้นพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่สะท้อนความคิดว่าตนเองพัฒนาขึ้น สำหรับสำออง (นามสมมติ) ได้ให้ข้อมูลที่นำเสนอใจว่า “ ในตอนแรกที่ลงพื้นที่ที่หนักล้นมาก ไม่กล้าเข้าไปคุย ไม่กล้าถามเยอะ แต่ในช่วงหลังรู้สึกว่าคนในพื้นที่ โดยเฉพาะคุณตา คุณยายเขาก็อยากคุยกับเรา ยิ่งถ้าเราเข้าไปอย่างนอบน้อม ชวนคุยแบบสบายๆ และไม่จู้จิม ไม่รีบร้อนในการถามข้อมูลเขาก็จะทำงานแบบสบาย ๆ และข้อมูลจะยิ่งได้มากขึ้นอีก เพราะเขาจะบอกแหล่งข้อมูลให้ไปหาต่อด้วย เราก็ได้ข้อมูลครบเลย”

ในส่วนการพัฒนาความเป็นผู้นำนั้น นักศึกษาได้ให้ข้อมูลว่าตนเองได้พัฒนาอย่างชัดเจนดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม จาก อาทิตย์ (นามสมมติ) ซึ่งได้รับบทบาทในการเป็นผู้นำกลุ่ม ได้เล่าเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำและบทบาทความเป็นผู้นำของตนเอง ไว้ว่า “ ก่อนเรียนวิชานี้ผมได้รับเลือกเป็นหัวหน้าบ่อย วิธีการที่ทำคือ ผมจะเป็นคนคิดแผนการทำงานทุกอย่าง และบอกแผนให้เพื่อนฟัง หลังจากนั้นก็แจกงาน ๆ ๆ ให้เพื่อนที่เขาช่วย ถ้าใครไม่ช่วยก็ไม่มีไร แต่หลังจากได้ศึกษาคุณลักษณะผู้นำว่าต้องชวนคิด ชวนทำ ไม่ใช่คิดเองหมดทุกอย่าง ที่ชอบและสะดวกใจที่สุดคือการนำศักยภาพของสมาชิกในกลุ่มมาใช้ ผมก็เลยเปลี่ยนวิธีการ และบทบาทใหม่ ผมคอยดูว่าใครเก่งอะไร และคอยยุยงให้เพื่อนทำ ให้เพื่อนคิดเต็ม ๆ ๆ บางที่เพื่อนบางคนก็คิดเออไปก็ไม่มีไร เพราะเพื่อนคนอื่นก็จะช่วยกันเอง บรรยากาศสนุกมาก ๆ ที่ผมภูมิใจคือ ผมตั้ง จันทรา ออกมาจากเงามืด เขาฉวยเก่งมาก แต่ไม่มีใครรู้ และไม่มีใครให้ทำอะไร จันทราเลยเป็นคนที่ไม่ค่อยมีคนต้องการ แต่ครั้งนี้ผมให้เขาช่วยสรุปข้อมูล เขาซ้อม ๆ ๆ ๆ และทำได้ดีมาก ”

สำหรับประเด็นการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ การรักษาและประสานความสัมพันธ์ และการแก้ปัญหาอย่างสันติ นั้น นักศึกษาทุกคนให้ข้อมูลว่าได้พัฒนาขึ้นมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลที่สะท้อนชัดเจนเป็นคำพูดของ จันทรา(นามสมมติ) ซึ่งเป็นนักศึกษาที่ผลการเรียนต่ำและในภาคเรียนที่ 1 เพื่อนจะไม่ค่อยให้เข้าร่วมทำงานกลุ่ม จันทรา(นามสมมติ) ให้ข้อมูลดังนี้ “ เดิมเพื่อนไม่ค่อยให้หนูเข้ากลุ่ม เพราะหนูไม่ค่อยช่วยเพื่อนทำงาน หนูรู้สึกเบื่อ ๆ แต่รอบนี้ อาทิตย์ เขาช่วยหนู อาทิตย์เขาเห็นตอนหนูลงชุมชนครั้งแรก คนอื่นคุยแบบคนเก่งแต่ไม่ได้ข้อมูล แต่หนูคุยแบบเล่น ๆ สบายๆ หนูถามเรื่องปัญหาความขัดแย้งในชุมชน มีแต่คนเขาเล่าให้หนูฟัง อาทิตย์เขาชมว่าหนูเก่ง หนูตั้งใจว่า ทำอะไรง่าย ๆ แบบหนูกลับได้ข้อมูลเยอะกว่าเพื่อน แลผมหนูได้ของฝากจากคุณยายที่หนูไปคุยด้วย เพื่อน ๆ ไม่มีใครได้เลย อีกเรื่องคือเพื่อนรู้ว่าหนูร้องเพลงช้อยได้ เพื่อน ๆ เลยชวนเข้าร่วมกลุ่ม มีเพื่อนทาบตามหลายกลุ่ม ซึ่งหนูภูมิใจมาก และหนูได้เรียนเรื่องการรักษาความสัมพันธ์อันดีมาแล้วก็เลยเอามาใช้เสียเลย หนูเกรง

เพื่อนจะเสียใจเลยช่วยนำเสนอกัน 2 กลุ่มเลยโดยเอาเพลงฉ่อยมาสรุปเรื่องชุมชนที่เกาะเกร็ด ต่อให้ชุมชนบางกอกน้อย หนูชอบเยอะมาก วันนำเสนอหนูทำงานออกมามี เพื่อนชมทุกคน อาจารย์ก็ชม ” ข้อมูลข้างต้นได้รับการสนับสนุนในส่วนตัวแน่นอน และการสร้างผลงานที่ดี จากเพื่อนหลายคน อาทิ ศักดา (นามสมมุติ) ได้กล่าวว่า “ เราทิ้งในความสามารถของจันทร์ธา ไม่นึกว่าจะทำได้ดี เพราะในปีที่แล้วไม่ยอมช่วยทำงานเลย ”

ในประเด็นการเปิดใจรับความคิดเห็นและการยอมรับความคิดเห็นที่ต่างต่างนั้นนักศึกษาทุกคนได้กล่าวถึงว่ามีการพัฒนาอย่างชัดเจน โดยมีข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับสาเหตุที่ความสามารถนี้พัฒนาขึ้นว่าเกิดจากกิจกรรมการร่วมกันวิเคราะห์กระบวนการทำงานกลุ่มหลังการทำงานแต่ละครั้งอย่างเปิดใจที่ทำให้เห็นจุดอ่อนของตนเอง ซึ่งส่งผลต่อการทำงานทำให้สามารถปรับปรุงการทำงานกลุ่มได้ดีขึ้น ดังคำพูดของสายธาร(นามสมมุติ) ซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มได้กล่าวถึงกิจกรรมนี้ว่า “ เราไม่เคยย้อนกลับไปดูสิ่งที่เราทำเลย ทำเสร็จจบ เราเดินหน้าไปเรื่อย ๆ พอได้มาคุยกัน ย้อนกลับมาคุยกัน ตอนแรกก็เขินกันไม่กล้าพูด แต่ตอนหลังเราชิน และรู้ว่าดีกับงานกลุ่มก็เลยทำด้วยความตั้งใจ เราก็ดูเรียนรู้อะไรในการทำงานกับชุมชนร่วมกัน ถ้าเรารู้ว่าดีกับงานกลุ่มก็เลยทำด้วยความตั้งใจ เราก็ดูเรียนรู้อะไรในการทำงานกับชุมชนร่วมกัน ถ้าเรารู้ว่าดีกับงานกลุ่มก็เลยทำด้วยความตั้งใจ เราก็ดูเรียนรู้อะไรในการทำงานกับชุมชนร่วมกัน ”

จากข้อมูลข้างต้นที่เสนอสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมผสานวิชาทำให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชนมากขึ้น โดยสิ่งที่พัฒนาขึ้นอย่างชัดเจนคือ ความเป็นผู้นำ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การเปิดใจพร้อม ประสานความคิดเห็นที่แตกต่าง การรักษาความสัมพันธ์อันดี การแก้ปัญหาอย่างสันติ และทักษะการเก็บข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยโดยสรุปมีดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมผสานรายวิชา มี 4 องค์ประกอบคือ แนวคิด จุดมุ่งหมาย กระบวนการจัดการเรียนการสอน และผลที่ได้รับ
2. นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีสมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชนหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การเปิดใจพร้อม ประสานความคิดเห็นที่แตกต่าง การรักษาความสัมพันธ์อันดี การแก้ปัญหาอย่างสันติ และ ทักษะการเก็บข้อมูล

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่พบว่าผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมผสานวิชา เป็นไปตามเป้าหมายของรายวิชาคือนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีสมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชนหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับ ความเป็นผู้นำ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การเปิดใจพร้อม ประสานความคิดเห็นที่แตกต่าง การรักษาความสัมพันธ์อันดี การแก้ปัญหาอย่างสันติ และ ทักษะการเก็บข้อมูลนั้น เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมผสานรายวิชาที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมผสานรายวิชาได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนที่ชัดเจน มีแนวคิดสำคัญรองรับทั้งแนวคิดการ

เรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ (experiential learning) การเรียนการสอนฐานสมรรถนะเชิงรุก แนวคิดการเรียนรู้แบบลึก (deep learning) และ แนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน (cooperative learning) มีการตรวจสอบและพิจารณารายละเอียดโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และนำผลมาปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน และ 2) มีการทดลองใช้ หลังการทดลองใช้แล้วยังได้นำข้อมูลมาปรับปรุงรูปแบบฯ ให้สมบูรณ์ขึ้น การดำเนินการอย่างเป็นระบบดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce and Weil (1986) ที่กล่าวถึงหลักการพัฒนารูปแบบการสอนว่าในการพัฒนารูปแบบนั้นจะต้องมีทฤษฎีรองรับ มีการนำรูปแบบนั้นมาทดลองใช้ในสถานการณ์จริง และนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้มาปรับปรุง ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น อีกทั้งสอดคล้องกับทิตินา แชมมณี (2550) ที่กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ 4 องค์ประกอบคือส่วนที่ 1 ทฤษฎี / หลักการ / แนวคิดของรูปแบบ ที่เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดที่ใช้เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เป็นการระบุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ซึ่งอาจเป็นวัตถุประสงค์ทั่วไป กว้างๆ ใช้ได้ทั่วไปทุกกรณี หรือวัตถุประสงค์ชี้เฉพาะเจาะจงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ส่วนที่ 3 กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ เป็นการนำเสนอขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนเรียงตามลำดับ ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ เพื่อให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจอย่างชัดเจนก่อนนำไปใช้ และ ส่วนที่ 4 ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ นอกจากนี้ได้กล่าวถึง แนวคิดการจัดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน 5 ประการ ดังนี้ 1) มีการกำหนดปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักของรูปแบบการเรียนการสอนนั้นๆ 2) มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการ 3) มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น 4) มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้นๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และ 5) รูปแบบการเรียนการสอนจะต้องสามารถทำนายผลที่จะเกิดตามมาได้ ซึ่งหลักการทั้ง 5 ประการได้นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะแบบผสมผสานในครั้งนี้

นอกจากเหตุผลข้างต้นที่สะท้อนว่ารูปแบบการเรียนการสอนได้รับการพัฒนาอย่างดีแล้ว ยังมีเหตุผลสำคัญ คือ เนื่องจากรูปแบบฯนี้ ส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง และได้กำหนดบทบาทของผู้เรียนไว้ชัดเจนว่าจะต้องมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ค้นคว้า เป็นผู้คิด เป็นผู้ปฏิบัติ เป็นผู้ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้อื่น เป็นผู้สรุปความรู้และสร้างความรู้ใหม่ เป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและวางแนวทางในการปรับปรุงตนเอง เป็นผู้ประเมินเพื่อน เป็นผู้วิเคราะห์กระบวนการทำงานกลุ่มและผลการทำงานของกลุ่ม บทบาทดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคือแนวคิดการเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์ (Experiential learning) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มี 4 องค์ประกอบคือประสบการณ์ การสะท้อนคิด และอภิปราย ความเข้าใจ และการให้ความรู้ โดยมีวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ 4 ขั้นตอนคือ การสร้างประสบการณ์รูปธรรม (Concrete experience) การสะท้อนและสังเกต (Reflective observation) การสรุปความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรม (Abstract conceptualization) และ การใช้ในสถานการณ์ใหม่ (Active experimentation) (Kolb, 1984) สอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเชิงรุกที่ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการใช้ชีวิต เป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้งานได้ในชีวิตจริง เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ และมีความหมายจากการปฏิบัติจริง

ของผู้เรียน (ทีศนา แชมมณี, 2561) สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบลึก (Deep learning) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีแรงจูงใจภายในผู้เรียนจึงมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างจริงจัง มีการค้นหา และศึกษาอย่างลึกซึ้งกว้างขวางมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงจากสิ่งที่เรียนรู้สู่การสร้างประสบการณ์จริงที่มีความหมาย (Biggs and Telfer, 1987) และในการกำหนดให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ให้ ความร่วมมือในการช่วยเหลือผู้อื่น นั้นสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative learning) ที่เน้นให้ผู้เรียนร่วมกันเรียนรู้ แต่ละคนมีความรับผิดชอบ มีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนในการทำกิจกรรมและเรียนรู้ และมีการตั้งศักยภาพที่มีอยู่ของสมาชิกมาใช้ในการสร้างความสำเร็จให้กลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด สนับสนุน และพึ่งพากันทางบวก เสริมพลังใจ และมีการวิเคราะห์กระบวนการทำงาน พฤติกรรม และผลงานที่เกิดขึ้นร่วมกัน เพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานร่วมกันที่ผ่านมา และนำสู่การปรับปรุงการทำงานร่วมกันในครั้งต่อไป (Botha, 2020)

ในส่วนที่รูปแบบการเรียนการสอนนี้มีการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่หลากหลายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอีกทั้ง กำหนดบทบาทผู้สอนให้เป็นผู้นำเสนอ ผู้จัดบรรยากาศ ผู้จัดสถานการณ์เพื่อการเรียนรู้ และสถานการณ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะ ผู้สังเกต ผู้ประเมิน ผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ ผู้เสริมแรง ผู้สนับสนุนพร้อมช่วยผู้เรียนตามความแตกต่างของผู้เรียนนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ O'Sullivan and Bruce (2014) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของการเรียนการสอนฐานสมรรถนะว่าเป็นการเรียนการสอนที่ต้องมีการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่หลากหลายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ผู้สอนต้องให้การช่วยเหลือสนับสนุนและให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง และพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญคือการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ตามแนวคิดของ Vikaspedia (2020) ที่กล่าวถึงรูปแบบ/วิธีการ/แนวทางการเรียนการสอนสำคัญในการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ได้แก่ การสอนที่บูรณาการข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary learning) การเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative learning) การสอนที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Reciprocal teaching) การอภิปราย (Discussions) การทำโครงการเป็นกลุ่ม (Group projects) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential learning) การเรียนรู้ผ่านปัญหา (Problem based learning) การเรียนรู้จากกรณีศึกษา (Case studies) สถานการณ์จำลอง (Simulations) และการนำเสนองาน (Presentations)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาสามารถนำรูปแบบไปใช้ในหลายลักษณะทั้ง การผสมผสานวิชาและนำมาสอนคนเดียว และการผสมผสานแล้วสอนร่วมกันเป็นทีมก็ได้
2. รายวิชาที่เลือกมาผสมผสานและนำมาใช้ในการสอนตามรูปแบบนี้ อาจจะยึดหลักการสำคัญดังนี้
1) เป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาเชื่อมโยง 2) เป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาต่อเนื่อง 3) เป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาเสริมกัน
4) เป็นรายวิชาที่กำหนดสมรรถนะแบบเป็นสมรรถนะหลัก (Core competency) และสมรรถนะเฉพาะ (Specific competency)
3. หน่วยงาน/สถานศึกษาควรวิเคราะห์ และจัดระบบต่าง ๆ รองรับการใช้รูปแบบฯ อาทิ การบริหารจัดการ กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากร และทักษะการทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน และสื่อและแหล่งเรียนรู้รองรับการทำงานในการสอน

4. ผู้สอนที่ไม่คุ้นเคยในการทำงานตามรูปแบบ ๆ นี้ อาจจะปรับความคิด และจุดเน้นในการทำงาน เช่น การให้บทบาทผู้เรียนมากขึ้น การลดการเรียนรู้เนื้อหา และลดการสอบข้อเขียนลง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า กระบวนการเรียนการสอนฐานสมรรถนะทำให้นักศึกษาพัฒนาขึ้น โดยเฉพาะ นักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำ ขาดความมั่นใจ และขาดแรงจูงใจในการเรียน เนื่องจากได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ จึงเกิดความภูมิใจ และได้รับการยอมรับจากผู้อื่นมากขึ้น ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรพัฒนากระบวนการเรียนการสอนฐานสมรรถนะที่ส่งผลต่อผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ ที่เป็นกลุ่มผู้ที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่ง ขาดความมั่นใจ และขาดแรงจูงใจในการเรียน

2. จากการวิจัยที่พบว่า การออกแบบสถานการณ์เพื่อให้นักศึกษาได้นำ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ได้เรียนแล้วไปใช้นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการพัฒนาสมรรถนะ ยิ่งผู้สอนจัดสถานการณ์ที่หลากหลาย และเพิ่มความท้าทาย ก็จะพัฒนาสมรรถนะได้มากขึ้น แต่เนื่องจากสถานการณ์เพื่อการพัฒนาสมรรถนะประเภทต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะสมรรถนะเฉพาะ (specific competency) ของศาสตร์ที่มีธรรมชาติแตกต่างกัน ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบสถานการณ์ที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะเฉพาะในศาสตร์ต่าง ๆ

3. ในการวิจัยในครั้งนี้มีการประเมินผลรวบยอดในช่วงท้ายของการเรียนโดยจัดสถานการณ์ การศึกษาชุมชนเพื่อประเมินสมรรถนะการทำงานเป็นทีมในการศึกษาชุมชน ที่มีการดำเนินการหลายขั้นตอน ต้องใช้เวลาในการดำเนินการ ซึ่งในการประเมินผลรวบยอดสมรรถนะบางอย่างอาจจะใช้สถาน 4 องค์ประกอบคือ แนวคิด จุดมุ่งหมาย กระบวนการจัดการเรียนการสอน และผลที่ได้รับจากรูปแบบ การณ์จำลอง หรือสถานการณ์ในลักษณะอื่น ๆ ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาลักษณะการออกแบบ สถานการณ์ที่ใช้ในการประเมินผลรวบยอดในสมรรถนะต่าง ๆ

4. ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ออกแบบกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกิจกรรมที่จัดสำหรับนักศึกษาทุกคน ซึ่ง อาจจะไม่เหมาะสมกับนักเรียนบางกลุ่ม/บางคน ในการวิจัยครั้งต่อไป จึงควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา รูปแบบ การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่สนองความแตกต่างของผู้เรียน (differentiate learning) โดยเน้นการออกแบบกิจกรรม และสถานการณ์ที่มีความเหมาะสม เฉพาะเจาะจงกับระดับความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ของผู้เรียนรายบุคคล

เอกสารอ้างอิง

ทิตนา แวมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____ (2561). *การเรียนการสอนฐานสมรรถนะเชิงรุก*. เอกสารอัดสำเนา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562 ก). *รายงานพันธกิจของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูป การศึกษา*. (ม.ป.ท.)

_____. (2562 ข). *รายงานเฉพาะเรื่องที่ 12 หลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ*. (ม.ป.ท.)

Biggs, A., & Telfer, R. (1987). *The Process of Learning*. Australia : Prentice-Hall of Australia.

Botha, W. (2020). *Cooperative Learning-Building cooperative learning skills and*

attitudes. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/340683766_Cooperative_Learning_Building_cooperative_learning_skills_and_attitudes.

_____ . (2562 ข). *รายงานเฉพาะเรื่องที่ 12 หลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ*. (ม.ป.ท.)

Joyce, B., & Weil, M. (1986). *Models of teaching*. Boston : Allyn and Bacon.

- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Holubec, E. J. (1994). **The Nuts and Bolts of Cooperative Learning**. Edina, Minnesota: Interactive Book Company.
- Kenya institute of curriculum development. (2017). **Basic Education Curriculum**. Retrieved from <https://kicd.ac.ke/wpcontent/2017/10/CURRICULUMFRAMEWORK.pdf>
- Kolb, D. (1984). *Experiential Learning*. New York: A Simon and Schuster.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2018). **The future of education and skills Education 2030**. Retrieved from [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf)
- O'Sullivan, N., & Bruce, A. (2014). **Teaching and Learning in Competency Based Education**. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/269810124_Teaching_and_Learning_in_Compentency_Based_Education.
- Vikaspedia. (2020). **Competency Based Learning**. Retrieved from <https://vikaspedia.in/education/teachers-corner/tips-for-teachers/competency-based-learning>